

FUTÓ TAMÁS

Angyalok a vadászaton

KŐ PÁL EMLÉKEZETE

A kertben járkált. A saját buja kertjében, ahol két kis göcsörtös és láthatóan még utolsó éveikben is bizonyítani vágyó, nagyon vén gyümölcsfát kivéve, minden fát, cserjét és örökzöldet ő ültetett. Az évtizedekkel ezelőtt elültetett első fenyők afféle születésfák voltak: mindegyik karácsonyfaként szolgálta a családot egykor, fénylő fenyők voltak ők, a téli napfordulóhoz köthető fénynek és a Megváltónak, aki maga a Fény, a születésére emlékeztettek. És arra, hogy fiai és mindenki a családban és a barátai is mennyivel fiatalabbak voltak, amikor ezek az immár égbetörő, hatalmas fák még a válláig sem értek. Sűrű bokros, cserjés, örökzöldekkel és lombhullatókkal gazdagon benőtt területek és kis tisztásszerű zöldfelületek váltják egymást itt. Április lévén, új életre kelt a kert is, minden egyre elevebb és zöldebb volt.

Megállt a tenyérnyi kerti tó fölötti kis fahídon, hátha legalább néhányat megpillanthat a narancsvörös vagy a grafitszürke halak közül. Büszkeségére ezek már mind itt születtek, szépen fejlődtek, egyre többen voltak. De pár héttel korábban egy nyavalyás szürkegém a közeli nagy tórendszer helyett az ő kis tavacskját választotta: két nap alatt levadászta szinte valamennyi halat. Sebtiben felállított madárijesztője már csak elkésett kísérlet volt, a fiatal tacsakója is inkább azt ugatta meg. A néhány rémült és hetek óta a sűrűben rejtőző kis halon kívül, valamennyit elvitte a halaknak az a gyönyörű hóhéra.

Régebben olykor nagy összefüvetek, üstben fővő szarvasgulyások, kerti hangversenyek és kiállítások, szentivánéji tűzugrások, máskor csendes baráti beszélgetések helyszíne volt ez a kert. Annak a szörnyű, embereket szétválasztó és bezártságra ítélő, félelmet és bizalmatlanságot gerjesztő kétezerhúszas évnek a tavaszán azonban csak emlékezni lehetett minden egykor volt eseményre, mely e kertben történt. A felesége, ki maga is művész, nemcsak ezek szervezéséből, de magának a kertnek a gondozásából is mindig oroszlánrészt vállalt. Ő maga azonban többet gyönyörködött, mint amennyit munkálkodott a nagy kertben.

Ha elmélkedésre vágyott vagy éppen arra, hogy ne gondolkodjon semmin se, vagy ha elakadt a műtermi munkájában, ahol többnyire egyikről a másikra gyűjtött, akár rajzolt vagy festett, akár írt vagy a monitor előtt ülve dolgozott, idő után mindig kijött, pontosabban lejött a kertbe.

Most, már fent a műteremben is, jó ideje egészen más, de nem a munkája foglalkoztatta elméjét vagy még inkább a szívét. S hogy végre kijött a szabad levegőre, határozottan és erősen gondolt valamire: egy hívásra. Pontosabban valakire. Azért téblábolt most a kertben, zsebében az okosnak nevezett telefonjával, mert erőt gyűjteni és gondolatait rendezni ment ki. De tudta, hogy az efféle technikai eszközökre használt és felkapott hangzatos jelzők mennyire hamisak: még okos embernek sincsenek

segítségére az igazán nehéz helyzetekben. Mert az igazán nehéz pillanatok telítve vannak érzellemmel: örömmel vagy bánattal, derűvel és borúval, szeretettel és elutasítással, merészséggel vagy bátortalansággal, magabiztossággal és tanácstalansággal.

Mindezek és még ennél is több érzés most egyszerre tolt fel benne és szorította mellkasát. S az a kis okosság a zsebében most sem segített, csak tapintható jelenlétével figyelmeztette, hogy miért van vele: mindenképpen fel kell hívnia valakit, akit szeretett, akiért tehetetlenül és hasztalanul aggódott, mert mindenki tudta, hogy nagyon beteg. Vajon otthon van-e egyáltalán öreg barátja, vagy kezelésen, kórházban? Van-e valaki, aki otthon van? Talán jobb lenne, ha a felesége venné fel, s akkor tőle érdeklődhetne óvatos tapintatossággal.

És ha mégis ő venné fel, a nagy szobrász, minden díjak és elismerések birtokosa, a nemzet művésze? Lehet, hogy túl sokan háborgatják, hirtelen mindenki barátjaként aggódik érte, de valójában legtöbben csak jól értesültek szeretnének lenni. Az is lehet, hogy senki sem keresi, mert mindenki azt hiszi, hogy mások ezt megteszik. Akár barátságból, akár hivatalból. De van úgy, hogy ismerőseik, barátaik nehéz helyzetével nem tudnak megbirkózni az emberek, s inkább szemérmesen, és megnyugtató távol-ságból aggódnak egymás közt. Sokan azt nagyon szeretik.

És ha felvinné, de megrémítené az erőtlén hang, akkor mit szólna, tudna-e jól kérdezni bármit is? Az a hangszín! Ó Istenem! Lujos összetéveszthetetlen hangja. Amikor halkán szól – ami igen ritka – vagy amikor erőteljesen, azzal a különös mély recsegéssel, mindig valami melegség hatja át a helyet: az életigenlő szeretet megnyugtató jelenlétének az érzése. Istentől való, humanista szeretet.

Ilyenféle dolgokon gondolkodott, miközben halogatta a hívást. A tétovázását megkönnyítendő, sorra kezdtek felvillanni benne kedves pillanatok, történések, képek, hangok. Időtől függetlenül, valami különösen rendezetlen egymásutáni-ságban.

Talán elsőként az, amikor a fiai még kicsik voltak: Lujos ebben a kertben négy-kézlábra ereszkedve szólította fel őket, hogy pattanjanak a ló hátára, s amikor az öt- és kilenc éves fiúk már éppen ügetésre fogták volna, akkor őt is felszólította, hogy csatlakozzon: tornasorban ültek a hátán. Akkor még a fiai nemigen fogták fel, hogy apjukkal együtt milyen nagy művészt tettek lóvá.

És az az alkalom, amikor Hevesen, a szülőföldjén, ahol már új családot is alapított, az állandó kiállításának avatójának másnapján a fiai Bálint és Benedek, akik az ő fiaihoz, Ádámhoz és Benedekhez hasonló korú kamaszok voltak, és éppen lemásztak a kerti ház nyitott padlasteréből, ahol négyen az éjszakát töltötték. Látta ahogy Ádámot, az ő nagyobbik fiát Lujos, mint sajátját ölelte át és odavezette a verandáról nyíló kamrához. Aztán a fia már otthon, Isaszegen mesélte el, hogy milyen aranyos volt Lujos bácsi, ahogy a kolbászaival és a nagy füstöltszalonnáival dicsekedett neki: „Látod ezt? – kérdezte, amikor kinyitotta a kamraajtót – Amikor ilyen idős voltam, mint most te, arra vágytam, hogy egyszer majd legyen egy kamrám, ami mindig tele van ilyen szép dolgokkal. Sokat kellett rá várnom, hogy saját igazi kamrám is legyen és tele is legyen. Hát most már így van és így lesz mindig, amíg élek. Na, mit szólsz?

Szép, ugye? Na, válassz apádnak kolbászt és szalonnát otthonra, én meg viszek be, hogy mindnyájan tudjunk harapni valamit reggelire!”

Az epreskerti műtermében a pálinkán és a boron kívül, mindig volt valami harapnivaló, többnyire kolbász, szalonna és kenyér. Mindig jó kenyér, még ha szikkadt volt is. Hogy honnan szerezte? Meg hagyma, azt is fontosnak tartotta. Amikor ott járt, mindig kicsit irigykedve gondolt Lujos hallgatóira, kik a közvetlen közelében, a szomszédos nagy műteremben munkálkodtak, s ha szellemi muníció ürügyén bekopogtak a mesterhez, mindig akadt valami harapnivaló a folyton éhes növendékek számára is. A hasonló budai intézményben, ahol ő végzett, legfeljebb az öreg nyomdász-mesterétől vagy a kollégium fűtőjétől számíthatott efféle életmentő cselekedetekre. Nagy nevű tanárai voltak ugyan, de atyai mesterei nem adódtak. Meglehet, hogy az Epreskert más műtermeiben sem ez volt az általános.

Nemcsak hallgatók, költők, művészek, építészek fordultak meg ott. Mégis kevesen voltak, akiket megtisztelt azzal a bizalomteljes szeretettel, hogy el is időzhettek, szalonnázhattak vele. Az egyik ilyen alkalommal ő is éppen ott volt, amikor egy neves költő és az egyik nagy nevű építész barát érkezett. Borozgattak, katonáztak a nagy mesterek, de nem volt szó semmiféle magasröptű dologról. Érdekes volt ott lennie, látni azokat az embereket, akik minden elismerést és rangot kivívtak maguknak a saját területükön, és csak úgy beszélgettek. Ha ő maga valami firkász lett volna, úgy érezhette volna, hogy aranybányára bukkant. Arra gondolt, hogy milyen nagyszerű lehet, amikor már csak úgy beszélgetnek, nem további nagy tervekről esik szó közöttük, hiszen már szinte mindent megvalósítottak saját pályájuk során, amire csak vágyhattak. Csak borozgattak. Vajon ő maga és az ő generációja eljut-e valaha ebbe a kegyelmi állapotba?

Maga is koccintott velük, de aztán a tekintetével újra inkább a műterem falait fürkészte: a mester munkái, kiállítási kisplakátjai, rajzok, apró tárgyak fotók sokasága és mások grafikái, sajátos, kiismerhetetlen rendben töltötték be szinte valamennyi felületet. Meglepő, szinte múzeumi rendben voltak viszont a másik falra sorakoztatva a legkülönbözőbb rajz- és szobrászeszközök, mintha ezek valami kiemelt tiszteletet érdemeltek és követeltek volna. Akkor arra lett figyelmes, hogy Lujos elővette egy régi kiállítási katalógusát: – Ezt ez a fiatal barátom tervezte nekem, nézzük csak, mikor? Ah! Még nyolcvanhétben. Nézzétek, milyen szépek benne a gyerekeim, Viri és Boldi, együtt bámuljuk a Károly Róbertet, ahogy lehullik róla a lepel. Őket is beleszabták. Mert ő nem akart csak úgy katalógust csinálni, mint mások. Szép munkák és szép gyerekek. Akkor még én is szép voltam. Nézzétek! Na? Ilyet tud – szólt és magához ölelte, így igyekezett legalább egy pillanatra a kis társaság egyenrangú tagjává tenni.

Felrémlt, hogy amikor az a katalógus készült, épp csak az előző évben végzett, de nem sokkal később, Lujos már ragaszkodott hozzá, hogy az aktuális katalógusát ő tervezze. Évek óta ismerte a mestert, s rendszeresen találkoztak Jankovics Marcellék nagy és rangos társaságban, de mint akkori süvölvény, azt hitte, ez a figyelem egyoldalú. Talán mégis akkor kezdtek egy kicsit közelebb kerülni egymáshoz.

Lujos tudta, hogy szenvedélyes vadász, de nem mindig telik neki rá. Egyszer ottani ismerősei által meghívatta a Jászságba egy fácán- és nyúl vadászatra. Felesége, Sára és Lujos felesége Csilla, valamint a fiaik a meghívó házában időztek egész nap. A vadászat kezdetén így szólt: – Én még nem vettem részt ilyenben. Annyit tudok, hogy vannak vadászok és hajtók. Én leszek a te hajtód, ha megengeded – mondta –, csak mondd, hogy mi a dolgom!

Táltos

A meghívók elcsodálkoztak, mert azt nem gondolták, hogy maga a híres művész is részt akar venni a vadászon, azt meg végképp nem tudták hová tenni, hogy ilyen határozott kéréssel rukkol elő. Még hogy személyes hajtó?! Ki hallott már ilyet? De főt hajtottak., Szép, friss havas, napfényes téli nap volt. A hajtó, amennyire csak telt tőle, taposta a havat, kaptatott az enyhe lankákon fel és le, botjával zörgette a bokrokat. Aztán olykor még nagy büszkén a leesett fácánt is felszedte. Zavarba ejtő volt az az alázatos viselkedés, s kellemetlen a többiek gyanakvó tekintete. A hajtás egyik szünetében olyat tett, amelyre minden gyerek vágyik, de legkevésbé egy vadászon számítanak ilyen jelenetre: hanyatvetette magát a hóban és karjaival angyalszárnyakat rajzolt. Aztán, amikor az idős szobrászművész felkelt, kedves, recsegő hangján mutatott a friss hóra: – Nézzétek, angyalok is részt vesznek a vadászon!

Jelentkezzen az a vadász, akinek volt már valaha Kossuth-díjas hajtója! – gondolta magában most, és enyhe mosollyal téblábolt a kertjében.

További belső derű járta át, amikor felötlöttek azok a pillanatok, amikor Lujos különböző elegáns helyszíneken megjelenik a bő zakójában, aminek zsebeit mindig fontos és nélkülözhetetlen kellékek, mint szalonnázóbicska, dugóhúzó, spárga és egyebek húzzák, fején szalmakalap, nyakában a dalai lámától kapott narancssárga sál, kezében a fonott gyékényszatyor, amiben, mint egykor egy vonatos utazásra készülő parasztbácsinál, minden esetre mindig van egy kis szalonna, kolbász és kenyér. Az ilyesmit képes még egy kiállításmegnyitón vagy akár az akadémiai közgyűlés szü-

netében is elővenni, hogy pár igazán jó falatra invitáljon egy-két arra érdemest. Ugyanígy, ezzel a külsővel érkezett Szolnokra, ahová, mint a Béres köztéri plaztika pályázatának kitalálója és kurátora hívta meg a zsűribbe. A patinás épület előtti találkozásukkor nagy hangon kiáltott fel: FutóTűz Tamás! Többen felkapták a fejüket a járókelők közül. Talán az volt az első alkalom, hogy így szólította. Meglehető volt számára, aztán később is többször elgondolkodott ezen: vajon mit üzen vele Lujos? Tőle csak őszinte, szereteteli szavak érték, bizonyára ezt is így kell fogadnia, elismerésként, lelkesültségként.

Együtt léptek be a városházára, ahol már öltönyös urak és jól öltözött hölgyek várták őket, s láthatóan ámulnak, hogy a híres művész miféle szerzet, aki bal kezében szatyrárt fogva, jobb kezével szalmakalapját megemelve, először az aulában álló Kosuth-szobrot, saját alkotását köszöntötte.

Később aztán ilyen címezéssel kapott tőle levelet is és így címezte dedikációit is.

A fiatalon elhunyt szobrászművész, Török Richárd emlékkiállításának katalógus-tervére kapott megbízást a Műcsarnoktól. Ő is Lujos tanítványa volt, ezért ő is beszédet mondott, s a megnyitó ceremónia után, már csak ezért is, meg mert egyébként is fontos vendégként tartották számon, sokan vették körbe, a hatalmas tömeg tele volt fontos személyekkel, ismert művészekkel. Lujos meglátta őt a hatalmas, emberekkel zsúfolt kiállítótér túlsó oldalán, és átkiáltott a tömegben: – FutóTűz Tamás, várjál meg, megyünk az Egresbe! Sokan forgolódtak a tömegben, kinek szól e heves kiáltás? Nem tudta hirtelen hová tenni a dolgot. Talán ott is lesz valamilyen kis zártkörű fogadás? De nem az történt. Hamar távoztak a Műcsarnokból, követnie kellett a mester autóját, s megérkezvén csak annyit mondott: – Gyere, szeretnék neked adni valamit! – szól. Beléptek a műterembe. – Várjál csak, hol is van? Na, itt van! Leemelt a falról egy keretezett és szignált eredeti Szalay Lajos nyomatot. Örölnél ennek?

Lujos nem felejtette el, hogy bő évvel korábban arról beszélt neki bánatosan, hogy amikor Szalay mester még élt, amíg más miskolciak sokan bekéredzkedtek hozzá és kihízelegtek tőle különböző grafikákat, addig neki nem volt bátorsága meglátogatni, holott már hallgató korában is azt dörgölték az orra alá, hogy ő is Szalay köpenyéből bújt elő, s erre büszke volt. S most egy eredeti Szalayval ajándékozta meg.

Egy alkalommal Szentendrén, a művésztelep kiállítótermében egy csoportos kiállítás záróakkordjaként hirdettek meg egy beszélgetést Lujossal. Számítva arra, hogy nem kerülhetik el a borozást, vonattal, hévvel zarándokoltak el feleségével, Sárával az eseményre, s így meglehető késéssel érkeztek. A pódiumbeszélgetés már javában zajlott, amikor óvatosan léptek be a terem túlsó végén. A kérdező részéről elhangzott egy újabb, nyilván mély, a magasművészetet érintő kérdés. Lujos ott ült egy pohár borral a kezében, amikor a sok vendégen áttekintve, észrevette az akkor érkezőket, s menten az egész termet mikrofon nélkül is áthatóan felkiáltott, mintha csak egy felmentő seregre lett volna figyelmes: – FutóTűz Tamás!

Többen forgolódtak hátrafelé, de mivel ő szinte mozdulatlanul állt mások körében, a legtöbben nem tudták, hogy kinek szól az örömteli üdvözlés.

Tudjátok, hogy mekkora vadász érkezett meg közénk? Ő művésze a vadászatnak. Nem csak úgy lövöldözik, hanem arra céloz, amire kell, azután lő és így. Én láttam közléről! Értitek, hogy mekkora dolog ez? A lövésnél csak rajzolni tud jobban – folytatta. – Ott meg a felesége, Sára. Láttátok már a keresztútját Isaszegen? Mert onnan jöttek.

Akkor már nyilvánvaló volt mindenkinek, hogy róluk van szó, de a sok művész és művészetpártoló nem tudta akkor mire vélni ezt a megkülönböztetett figyelmet.

Nem húzta tovább, amit nem lehet: nagy levegőt vett és felhívta Lujos számát. Néhány csörgés után megszólalt egy szokatlanul halk és gyenge hang:

Tessék.

Hogy vagy drága barátom? – kérdezte bátortalanul és kissé elszomorodva az erőtlenség hallatán.

Most éppen nem jól. Csillu elment elintézni valamit. Mindjárt visszajön. Nemrég jöttünk a kezelésről. Kikészített nekem valami ennivalót – folytatta végtelenül lassan – de most még fáradt vagyok.

Aztán egyszer csak, kissé határozottabban, mintha valami pislákoló fény erősdne, de a megszokottnál még mindig kissé halkabban azt mondta:

De mostanában egyébként jól vagyok. FutóTűz Tamás. Te hogy vagy? Inkább te mesélj! – szólt, s mintha lassan kezdett volna élettel telítődni a hangja. Immár, egyik szóról a másikra egyre ismerősebb volt.

Zavarba jött a váratlan kéréstől, de röviden mégis belekapott ebbe-abba. Még mindig nem hitte, hogy helyes lenne a saját dolgaival fásaszteni. De amint beszélni kezdett néhány tervéről, mintha egyre inkább a régi hang szólt volna a vonal túlsó végén:

Úgy van! Nagyon jó! Na mondjad még, jó hallani, hogy mi mindenben töröd az agyad.

Aztán szóba jött az Altamira is, amely egyesületnek Lujos tagsága is emeli a rangját. A felvetett elképzelésekre lelkesülten válaszolt: – Nagyon jó! Úgy van, FutóTűz! Te meg is csinálod, ahogy kell! – Nekem is sok dolgom van még. Sok új elképzelésem van. Alig várom, hogy véget érjenek ezek a dolgok. Júniusra már jól leszek – folytatta szinte már olyan hangszínen, mint egykor, a legjobb pillanataiban – aztán rendet kell raknom a műteremben, helyet kell csinálnom az új dolgoknak. Remélem, nem sokára eljöhetsz, s itt folytathatjuk. Már alig várom, FutóTűz Tamás. Csókolom a családotat is.

Miután befejezték, hatalmas kő esett le a szívről. Megnyugvással töltötte el a beszélgetés és azon kapta magát, hogy talán ő maga több erőt nyert belőle, mint amennyit képes volt adni öreg barátjának. Akkor értette meg a Lujostól kapott elnevezést. Több volt az, mint kedves becéző játék a szavakkal: a névben rejlő erő és tűz éppen attól való volt, akitől kapta.